

Proposta per a l'impuls de la llengua catalana a l'educació secundària

1. Introducció

Han passat alguns anys d'ençà de la recuperació del català com a llengua de l'ensenyament, recuperació impulsada, entre d'altres, per la Llei de normalització lingüística de l'any 1983. Tot i haver millorat, els resultats que presenten els centres docents de Catalunya pel que fa a l'ús del català no responen a les expectatives de les polítiques educatives aplicades en el desenvolupament d'aquesta llei.

Especialment a la secundària, es té la sensació que les polítiques dutes a terme han tocat sostre i que cal actuar amb determinació per tal d'assegurar l'equitat lingüística consensuant estratègies per a l'increment de l'ús de la llengua, tant pel que fa a l'escola com pel que fa al temps "extraescolar", tan important per als nostres joves. En bona part del territori, on l'alumnat coneix la llengua però l'usa poc, es té la sensació que l'ús del català està estancat. Per un altre costat ens trobem que, darrerament, en els últims cursos de primària hi ha uns comportaments lingüístics no gaire favorables a l'ús de la llengua.

Per tant, cal generar reflexions i programar accions capaces de capgirar la tendència, a vegades regressiva, de la presència i de l'ús de la llengua per tal d'aconseguir que el català esdevingui la llengua usada amb naturalitat, que sigui una llengua necessària, d'una necessitat emparada pel prestigi generat a l'àmbit escolar, i que, òbviament, tingui una continuïtat en l'entorn de l'escola. La societat ha de poder trobar en el sistema educatiu la referència necessària per continuar actuant amb naturalitat en català en més àmbits, de manera que s'entengui com a normal l'ús del català en sortir de l'escola. Així podrem aconseguir una dinàmica de retroalimentació positiva: la catalanitat del sistema educatiu ha de marcar un referent indispensable per a la societat i, alhora, l'augment de la presència del català a la societat ha de consolidar i transmetre prestigi a la catalanització, iniciada a l'escola. Òbviament, aquesta extensió de l'ús s'ha de basar en una concepció democràtica de la catalanització, com a eina d'igualació social, i s'ha de fer amb la complicitat de tota la comunitat educativa.

És en aquest sentit que el nostre sistema educatiu ha de garantir el ple coneixement de la llengua, com a element bàsic i formador d'una educació oberta al món plurilingüe que s'albira a l'Europa del futur. També ha de buscar els mecanismes perquè el conjunt de la comunitat educativa col·labori activament en els esforços a favor de la generalització del domini i de l'ús del català en l'àmbit escolar. Una generalització que, tot i que no és la garantia de la continuïtat de l'ús social de la llengua catalana, és del tot indispensable per assegurar el futur del català a la nostra societat.

Partint d'aquesta base, l'escola catalana ha de garantir el coneixement i el domini del català i del castellà, també d'una llengua estrangera en grau diferent; ha d'impulsar el plurilingüisme a l'escola a partir de l'aprenentatge de diferents llengües europees, i ha de facilitar un espai educatiu respectuós de la diversitat lingüística i cultural que forma la nostra societat. També ha de potenciar, quan sigui possible, l'aprenentatge de les llengües de la nova immigració.

2. Objectius

- Garantir que el nostre alumnat, en acabar l'educació obligatòria, domini a nivell oral i escrit la llengua catalana i la llengua castellana i pugui comunicar-se en una llengua estrangera.
- Garantir que en el context escolar i en les activitats extraescolars, esportives i de lleure el català sigui la llengua vehicular i de relació.

Aquests dos objectius mencionats responen a dos objectius de caràcter més ampli:

- Garantir que la ciutadania pugui exercir el dret a comunicar-se en les llengües oficials del país.
- Garantir als ciutadans i ciutadanes el dret a viure en català a Catalunya.

3. Mesures d'impuls del català als centres educatius

3.1 Impulsar un nou decret de l'ús de les llengües a l'àmbit de l'ensenyament no universitari

Cal tirar endavant el Decret d'ús de llengües en l'àmbit de l'ensenyament no universitari que havia començat a elaborar el departament el maig del 2006.

Aquest decret ha de servir per a:

- Fer del català la llengua vehicular de l'ensenyament i la llengua de relació del centre educatiu.
- Garantir una bona acollida i atenció lingüístiques.
- Establir responsabilitats sobre els usos lingüístics en el centre educatiu.

3.2 Millorar la competència lingüística del jovent de secundària

Cal insistir en el fet que tot professor de llengua ho és perquè la llengua és l'eina que li serveix per transmetre els coneixements sobre la seva matèria. Per tant, el professorat ha de tenir cura que l'alumnat aprengui, parli i escrigui correctament el vocabulari de la matèria.

Cal recordar a l'alumnat i al professorat el fet que es troben en un espai educatiu des que entren a l'escola fins que en surten i, per tant, el professorat ha d'usar un llenguatge correcte durant tot aquest horari i avaluar l'ús de la llengua per part de l'alumnat durant tot el temps en l'espai educatiu.

Per tot això, **per tal d'impulsar l'ús del català com a llengua vehicular dins dels centres**, proposem:

- Donar instruccions clares al professorat per evitar que l'alumnat sigui qui dóna la pauta respecte a la llengua que s'ha de parlar.
- Posar les mesures necessàries perquè quan el professorat fa classe en català o es dirigeix a l'alumnat en aquesta llengua, els alumnes també es dirigeixin al professorat en català, amb l'objectiu de garantir l'aprenentatge global de la llengua vehicular.
- Exigir qualitat i innovació educativa a tots els centres i premiar-la amb recursos econòmics. Aquesta qualitat ha de ser avaluada periòdicament de forma objectiva (proves orals i escrites, control de programacions i projectes de centre, etc.).
- Potenciar activitats per incentivar l'ús de la llengua, com pot ser l'avaluació oral.

- Aprofitant l'entorn escolar i atès que la música és un dels interessos prioritaris del jovent, convocar concursos musicals (*rock*, música pop, música tradicional) en què la llengua a emprar sigui el català. Cal pensar en la col·laboració i l'impuls de sectors no institucionals (revistes musicals, emissores de ràdio, etc.).

3.3 Millorar el Pla de Llengua i Cohesió Social (LIC) a secundària.

- El Pla LIC ha d'incorporar formació a tot el personal docent i no docent dels centres, tant pel que fa a la llengua com a la incorporació de l'alumnat nouvingut.

Per impulsar les aules d'acollida:

- Cal prendre mesures per tal d'acabar de modelar les aules d'acollida a secundària i assegurar-se que se'n tregui el rendiment òptim.
- Cal poder fer grups homogenis segons el nivell de competència lingüística. Hem de tenir en compte que l'aprenentatge oral és prioritari i que no es pot fer un bon aprenentatge escrit si no es fa l'oral, i la barreja de nivells de competència lingüística a l'aula d'acollida fa que es doni prioritat a l'aprenentatge de la llengua escrita per poder atendre cada alumne segons el seu nivell.
- Cal tenir en compte que la integració d'una part de l'alumnat nouvingut a l'aula ordinària és pràcticament impossible fins que no tingui un mínim d'elements lingüístics que li serveixin d'eines d'inclusió. Cal, doncs, no precipitar-la.
- Cal evitar que en aquells centres amb força places vacants acabin amb les aules d'acollida saturades.
- Cal que els centres puguin establir, fent servir el professorat de diversitat, que dos professors intervinguin de manera simultània a la mateixa aula, en hores concretes.
- Cal que la inspecció sigui més exigent pel que fa a la llengua, la realització del Projecte Lingüístic de Centre i la seva aplicació.
- Cal separar el que és l'atenció a l'alumnat nouvingut de la promoció del coneixement i de l'ús lingüístic entre els autòctons.
- Cal revisar els criteris de selecció del professorat de l'aula d'acollida: hi ha molt professorat que no té clars els criteris lingüístics i creu que cal ensenyar gairebé alhora català i castellà.

3.4 Millorar l'eficiència del Projecte Lingüístic de Centre (PLC)

Actualment, els projectes lingüístics són, en moltes ocasions, un document amb molt poca incidència i que acaba desat en un calaix. Cal fer-ne un replantejament d'objectius i una revitalització.

El projecte ha d'incloure els aspectes relatius a l'ensenyament i ús de les llengües del centre:

- El tractament prioritari de la llengua catalana com a llengua vehicular.
- El procés d'ensenyament de la llengua castellana.
- Les diferents opcions relatives a les llengües estrangeres.

- Els criteris generals per a les adequacions del procés d'ensenyament de les llengües a la realitat sociolingüística del centre globalment i individualment.
- La continuïtat i la coherència educatives en els serveis escolars i en les activitats organitzades per les associacions de mares i pares.
- Si escau, inclourà l'ensenyament en horari extraescolar de les llengües d'origen de l'alumnat procedent de la immigració.

El PLC ha de tenir l'aprovació de la inspecció educativa i aquesta ha de ser l'encarregada de vetllar pel seu correcte desenvolupament.

3.5 Materials didàctics

- Calen mesures per garantir que els joves disposin, com a mínim, dels mateixos materials didàctics en català que en castellà.
- Cal impulsar l'elaboració de materials didàctics en català que no siguin simples traduccions, que siguin materials centrats en l'àmbit cultural català, en la mesura que es pugui, amb una visió des de Catalunya. Les subvencions o la millora de les subvencions per a l'elaboració d'aquests materials han de tenir en compte aquesta condició.
- Cal impulsar, especialment, versions en català de material didàctic per a la formació professional.
- Cal aconseguir que les gramàtiques de llengües estrangeres també s'editin tenint com a referència el català i no només el castellà, com passa a hores d'ara.
- Cal garantir que la matèria de literatura universal es faci utilitzant materials catalans, tant pel que fa al llibre de text com a les edicions de les obres analitzades. També les traduccions de llatí i grec.

3.6 Materials tecnològics

- Cal continuar en la línia de l'acord de govern de 30 de novembre de 2004, en què s'establien criteris lingüístics en la contractació pública i, per tant, en l'adquisició de béns o serveis tecnològics.
- Cal potenciar el programari lliure.

3.7 Estudiar la realitat lingüística als centres educatius i entre el jovent

- Cal prendre les mesures necessàries per garantir que la informació que arriba a l'administració educativa sobre el nivell d'ús del català a les aules sigui fiable. El sistema d'ara, entrevista de la inspecció amb el director/a, no reflecteix, per diverses raons, el que està passant a les aules.
- Cal impulsar estudis sobre usos lingüístics de la gent jove en tot el territori i prou acotats perquè donin resultats fiables. Sobretot cal conèixer els usos lingüístics fora del centre escolar, perquè ens ajudarà a veure com hem d'enforçar el treball per incrementar l'ús de la llengua al centre.

3.8 Incentivar l'ús del català per part del personal docent i no docent dels centres educatius

- Posar en marxa de manera immediata (curs 2007-2008) un nou postgrau interuniversitari d'educació secundària que inclogui continguts que millorin les competències en el domini de la llengua catalana i que incideixin en la importància de la llengua en l'ensenyament.
- Establir criteris de selecció per als estudis de mestre i per al postgrau de professor de secundària que atreguin els millors estudiants: predisposició cap a l'educació, bon nivell lingüístic, coneixements d'anglès, habilitats socials...
- Cal fer un pla ambiciós per a la facilitació del consum cultural entre el professorat que inclogui, per exemple, descomptes en activitats culturals (teatre, concerts, museus, etc.).
- Cal impulsar la creació d'una publicació divulgativa en català adreçada al col·lectiu docent.
- El Departament d'Educació ha de millorar el sistema de selecció de personal per aconseguir que els equips directius dels centres tinguin una bona competència lingüística en català. Les associacions de mares i pares, que també contracten serveis per als centres, han d'introduir-hi o millorar-ne els criteris de selecció tenint en compte el factor lingüístic.
- El personal no docent de tots els centres ha de conèixer i dominar les dues llengües oficials, i ha d'estar en condicions de fer un ús adequat del català com a llengua pròpia de l'ensenyament.

4. Mesures d'impuls del català en l'entorn social

Plans d'entorn

Considerem que els Plans d'entorn han de ser el pal de paller per a impulsar el català en l'entorn social del jovent. Per a això,

- Cal que es plantegin estratègies enfocades a grups més amplis, col·lectius que no presenten dèficits de socialització ni problemes conductuals, però entre els quals els hàbits lingüístics i culturals són gairebé nuls.
- Cal crear nous àmbits de relació en què la llengua catalana hi tingui un paper nuclear: teatre, esport, excursionisme, intercanvis escolars, etc.
- Cal implicar la família en algunes d'aquestes propostes i també cal arribar a sectors socials més amplis a través de la vinculació que s'estableix a partir de l'educació dels fills i filles.
- Cal repescar estudis sobre el debat entre joves sobre el català i muntar campanyes com "El català va amb tu", dirigit a la gent jove de 15 a 19 anys.
- Cal engegar cursos de català, organitzats pel Consorci de Política Lingüística, per a adolescents de 12 a 16 anys durant les vacances escolars, i a partir dels 16 anys durant tot el curs.

Barcelona, 9 de juliol de 2007